

Tiesas tiesības iegūt pierādījumus pēc savas iniciatīvas

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 455.panta otro daļu tiesa ir tiesīga pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus un tos pārbaudīt tiesas sēdē tikai tad, ja apsūdzētais aizstāvību īsteno pats, bet tiesai rodas pamatotas šaubas par viņa pieskaitāmību vai iespējamo vainu apsūdzībā.

Ekspertīze ir procesuāla darbība, kuras rezultātā tiek iegūts pierādījums – eksperta atzinums.

Tā kā apsūdzētais aizstāvību īstenoja kopā ar aizstāvi, tad tiesai nebija tiesības pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus, tostarp, ekspertu atzinumu.

Latvijas Republikas Augstākās tiesas

Senāta Krimināllietu departamenta

2011. gada 29. marta

L Ē M U M S

Lietā SKK – 147/2011

(Krimināllieta Nr. 11260047708)

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments šādā sastāvā:
senators referents P.Dzalbe,

senatore A.Nusberga,

senators P.Gruziņš

izskatīja lietu rakstveida procesā sakarā ar Liepājas prokuratūras prokurora A.Šķēles kasācijas protestu par Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 22.decembra spriedumu un

k o n s t a t ē j a

ar Liepājas tiesas 2010.gada 18.oktobra spriedumu

V.B., personas kods [..],

atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts Krimināllikuma 260.panta pirmajā daļā, un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 8 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu V.B. ar brīvības atņemšanas sodu notiesāts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 8 mēnešiem.

Ar Kurzemes apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 2010.gada 22.decembra spriedumu Liepājas tiesas 2010.gada 18.oktobra spriedums atcelts. V.B. atzīts par nevainīgu apsūdzībā pēc Krimināllikuma 260.panta pirmās daļas un attaisnots.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu V.B. atzīts par vainīgu un sodīts par to, ka viņš, vadot transportlīdzekli, pārkāpis Ceļu satiksmes noteikumus, kā rezultātā cietušajiem nodarīti viegli miesas bojājumi ar veselības traucējumu.

2008.gada 11.jūnijā ap plkst.12:00 V.B. vadīja autobusu *Volvo B10B*, valsts reģistrācijas Nr. [...], Liepājā pa Brīvības ielu virzienā no Jelgavas ielas uz Zemnieku ielu. Pēc tam, kad Brīvības ielas krustojumā ar Drāšu un Parka ielām notika neliela sadursme starp V.B. vadīto autobusu un automobili *Iveco 75 E14*, valsts reģistrācijas Nr. [...], V.B. autobusu neapturēja, bet turpināja kustību, palielinot braukšanas ātrumu, un pārkāpa Ceļu satiksmes noteikumu 4., 50.1.punkta prasības. Turpinot kustību un no aizmugures tuvojoties tajā pašā braukšanas joslā stāvošam autobusam *Mercedes Benz 0303*, valsts reģistrācijas Nr. [...], kuru tā vadītājs H.A. bija apturējis, lai pirms stāvoša automobiļa apbraukšanas dotu ceļu pretim braucošajiem transportlīdzekļiem, V.B. nepielietoja bremzēšanu, lai samazinātu autobusa braukšanas ātrumu un to apturētu, radīja ceļu satiksmei bīstamu situāciju un pārkāpa Ceļu satiksmes noteikumu 4., 10. un 113.punkta prasības. Norādīto pārkāpumu dēļ V.B. vadītais autobuss uzbrauca stāvošajam H.A. vadītajam autobusam, kurš trieciena rezultātā uzbrauca priekšā stāvošajam automobilim *DAF*, Lietuvas valsts reģistrācijas Nr. [...], ar puspiekabi *Sshmitz*, Lietuvas valsts reģistrācijas Nr. [...]. Negadījuma rezultātā viegli miesas bojājumi ar veselības traucējumu nodarīti H.A. vadītā autobusa pasažieriem: I.B. - galvas smadzeņu satricinājuma veidā, galvas sāsītuma veidā, mugurkaula kakla skriemeļu sāsītuma veidā, kreisās gūžas sāsītuma veidā; K.J. - sistas brūces veidā pakauša rajonā; I.J. - galvas smadzeņu satricinājuma veidā. Viegli miesas bojājumi ar veselības traucējumu nodarīti arī V.B. vadītā autobusa pasažieriem: Dz.J. - hematomas veidā zoda rajonā kreisā pusē, galvas smadzeņu satricinājuma veidā; O.F. - sistas brūces veidā labās uzacs rajonā, I.L. - sistas brūces veidā kreisā deniņu rajonā. Turklāt viegli miesas bojājumi bez veselības traucējuma nodarīti H.A. vadītā autobusa pasažierei G.G. - galvas un kakla sāsītuma veidā, kā arī V.B. vadītā autobusa pasažieriem Ņ.Ķ. - kakla un kreisā ceļa locītavas sāsītuma veidā; F.M. B. - hematomas veidā deguna rajonā; V.S. - virspusējas sistas brūces veidā virs labās uzacs; V.L. - hematomas veidā apakšlūpas rajonā; O.T. - zemādas hematomu veidā apakšžokļa rajonā labajā pusē, kreisā ceļa priekšējā virsmā; I.S. - kreisās rokas 1.pirksta sāsītuma veidā.

V.B. noziedzīgais nodarījums kvalificēts pēc Krimināllikuma 260.panta pirmās daļas.

Liepājas prokuratūras prokurors A.Šķēle iesniedzis kasācijas protestu, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai.

Prokurors norāda, ka apelācijas instances tiesa pieļāvusi būtiskus Kriminālprocesa likuma pārkāpumus, kas noveduši pie nelikumīga nolēmuma pieņemšanas.

Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesa savā spriedumā pareizi fiksējusi un atspoguļojusi lietā iegūtos pierādījumus un liecības, tajā pašā laikā uzskatot, ka spriedumā nav pietiekami analizēti visi lietā iegūtie pierādījumi.

Apelācijas instances tiesa, nepiekrītot pirmās instances tiesas secinājumiem, sniegusi citādu pierādījumu vērtējumu, nonākot pie secinājuma, ka apsūdzētā V.B. rīcībā nav Krimināllikuma 260.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva, tādēļ taisīts attaisnojošs spriedums. Šādu secinājumu apelācijas instances tiesa izdarījusi, atzīstot par konstatētu apsūdzētā V.B. liecībās norādīto, ka viņa vadītajam autobusam pēc pirmās sadursmes, kurā bojāts autobusa kreisais sāns, vairs nav darbojušās ne darba bremzes, ne arī stāvbremze, tādēļ viņam nav bijis iespējas pielietot bremzēšanu, lai novērstu sadursmi ar priekšā stāvošo autobusu. Apelācijas instances tiesas spriedumā nav norādīti konkrēti pierādījumi, kas apstiprinātu tās secinājumu par pilnīgu bremžu sistēmas darbības zudumu apsūdzētā V.B. vadītajam autobusam pēc pirmās sadursmes, kā arī šāda tehniska bojājuma rašanās iemesla izskaidrojums no tehniskā viedokļa. Apelācijas instances tiesas sprieduma motīvu daļā, vērtējot pierādījumus, tai skaitā iesaistīto personu liecību ticamību, vispār nav vērtēti pierādījumi par apsūdzētā V.B. vadītajam autobusam konstatēto bojājumu raksturu un izvietojumu, papildus autotehniskās ekspertīzes atzinums, eksperta sniegtās liecības pirmās instances tiesā, bet liecības par attiecīgā modeļa autobusa bremžu un stāvbremzes sistēmas uzbūvi nav izvērtētas pietiekami vispusīgi (atšķirībā no pirmās instances tiesas sprieduma). Ievērojot minēto, prokurors uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums nav pietiekami pamatots un neatbilst Kriminālprocesa likuma 511.panta otrās daļas, 512.panta otrās daļas prasībām, bet tā motīvu daļa neatbilst Kriminālprocesa likuma 564.panta ceturtās daļas prasībām.

Prokurors norāda, ka apelācijas instances tiesa, vērtējot pierādījumus, atzinusi par nepamatotiem autotehniskās ekspertīzes secinājumus. Pēc prokurora ieskata, apelācijas instances tiesa norādīto eksperta atzinumu apšaubījusi nepamatoti, norādot nekorektus argumentus, jo starp pirmo un otro sadursmi apsūdzētā V.B. vadītais autobuss atradās kustībā un jebkādas tā izpētes un pārbaudes iespējas vispār nepastāvēja. Savukārt spriedumā minētās šaubas par to, ka pēc veiktās bojājumu novēršanas pirms ekspertīzes izdarīšanas autobuss ticis savests tādā darba kārtībā, kā līdz pirmajam negadījumam, ir pilnīgi nepamatotas, jo to pamatojums ar konkrētiem pierādījumiem par bojājumu raksturu un izvietojumu spriedumā

nav norādīts. Apšaubot šo eksperta atzinumu pēc būtības, apelācijas instances tiesai kā procesa virzītājam bija jālemj par atkārtotas ekspertīzes noteikšanu, taču tā kā tas netika izdarīts, konkrētajā situācijā ir pārkāptas Kriminālprocesa likuma 197.panta pirmās daļas prasības, jo jautājumus, kuru izlemšanai vajadzīgas speciālas zināšanas, pareizi un pamatoti var izlemt tikai eksperts, kuram ir nepieciešamās zināšanas un kvalifikācija.

Apelācijas instances tiesa, atzīstot par ticamām V.B. liecības par to, ka viņa vadītajam autobusam pēc pirmās sadursmes vairs nav darbojušās nekādas bremzes, tādēļ viņam nav bijis iespējas pielietot bremzēšanu, lai novērstu sadursmi ar priekšā stāvošo autobusu, savu viedokli pamatojusi ar apsūdzētā V.B. vadītā autobusa pasažieru liecībām, kaut gan tajās pastāv savstarpējas pretrunas, kā arī liecinieka Ž.B. liecību satura vērtējumu. Prokurors uzskata, ka apelācijas instances tiesa apsūdzētā V.B. un minētā liecinieka liecības šajā daļā nav vērtējusi pietiekami kritiski un nav to ticamību saistījusi ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem to kopumā un savstarpējā saistībā. Vērtējot apsūdzētā V.B. liecību ticamību, bija jāņem vērā viņa ieinteresētība lietas iznākumā un vēlēšanās izvairīties no iespējamās atbildības par negadījuma izraisīšanu, apstākļi, vai viņa liecības par bremžu pazušanu no tehniskā viedokļa apstiprina arī citi, tai skaitā objektīvi pierādījumi, kā arī tas, ka viņa liecības, piemēram, par viņa vadītā autobusa ātrumu pirmās un otrās sadursmes brīdī atrodas pretrunā ar eksperta atzinumos norādītajiem secinājumiem. Turklāt Ž.B. atradies pie autobusa stūres, kad tas pēc negadījuma vilkts uz stāvvietu cietajā sakabē, t.i., bez reālas iespējas kontrolēt ceļu situāciju un ietekmēt braukšanas ātrumu, līdz ar to arī bez nepieciešamības veikt bremzēšanu. Prokurors uzskata, ka atzīstot par ticamām apsūdzētā V.B. liecības par bremžu pilnīgu zudumu viņa vadītajam autobusam pēc pirmās sadursmes, apelācijas instances tiesa nav novērtējusi visus lietā noskaidrotos apstākļus to kopumā un savstarpējā saistībā, līdz ar to pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 128.panta otrās daļas prasības.

Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 23.pantu krimināllietās tiesu spriež tiesa, tiesas sēdēs izskatot un izlemjot pret personu celto apsūdzību pamatotību, attaisnojot nevainīgas personas vai arī atzīstot personas par vainīgām noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un nosakot valsts institūcijām un personām obligāti izpildāmu krimināltiesisko attiecību noregulējumu, kas, ja nepieciešams, realizējams piespiedu kārtā.

Tiesas spriešanā ietilpst arī pierādījumu novērtēšana. Turklāt tiesai piekrist pierādījumu galīgā izvērtēšana. Pierādījumu vērtēšanā ietilpst to pieļaujamība, attiecināmība, ticamība,

pietiekamība. Kriminālprocesa likums neparedz pierādījumu kritisku vērtēšanu vai pietiekami kritisku, pietiekami vispusīgu vērtēšanu, kā tas norādīts prokurora kasācijas protestā.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 561.panta pirmo daļu lietu apelācijas instances tiesā iztiesā kārtībā, kāda noteikta krimināllietu iztiesāšanai pirmās instances tiesā, izņemot Kriminālprocesa likuma 53.nodaļā noteikto.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 455.panta otro daļu tiesa ir tiesīga pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus un tos pārbaudīt tiesas sēdē tikai tad, ja apsūdzētais aizstāvību īsteno pats, bet tiesai rodas pamatotas šaubas par viņa pieskaitāmību vai iespējamo vainu apsūdzībā.

Ekspertīze ir procesuāla darbība, kuras rezultātā tiek iegūts pierādījums – eksperta atzinums.

No apelācijas instances tiesas sēdes protokola redzams, ka apsūdzētais V.B. aizstāvību īstenoja kopā ar aizstāvi H.Kāli. Līdz ar to tiesai nebija tiesības pēc savas iniciatīvas iegūt pierādījumus, tostarp, ekspertu atzinumu.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 128.panta otro daļu to, cik ticamas ir pierādīšanā izmantojamās ziņas par faktiem, izvērtē, aplūkojot visus kriminālprocesa laikā iegūtos faktus vai ziņas par faktiem kopumā un savstarpējā sakarībā.

Kasācijas protestā prokurors pamatoti norādījis, ka apelācijas instances tiesa nav vērtējusi papildus autotehniskās ekspertīzes atzinumu, eksperta sniegtās liecības pirmās instances tiesā, kā arī šos pierādījumus kopsakarā ar apsūdzētā V.B. liecībām.

No apelācijas instances tiesas sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa ir vērtējusi autotehniskās ekspertīzes atzinumu par to, ka pēc pirmās sadursmes autobusa *Volvo* bremžu sistēma bija darba kārtībā. Savukārt papildus autotehniskās ekspertīzes atzinumā norādīts, ka autobusam *Volvo*, braucot ar kustības ātrumu 25 km/h, apstāšanās ceļa garums, ripojot inerces spēku ietekmē, ir aptuveni 137 m pie nosacījuma, ka autobuss pārvietojas ar pārnese kārpu, ieslēgtu neitrālajā pārnese, savukārt autobusa *Volvo* minimālais kustības ātrums sadursmes brīdī ar autobusu *Mercedes Benz 0303*, ievērojot autobusu deformācijas, bija ne mazāks kā 40,6 km/h. Apsūdzētais V.B. ir liecinājis, ka viņa vadītā autobusa ātrums pēc pirmās sadursmes bijis apmēram 25 km/h. Attālums no pirmās sadursmes vietas līdz otrajai sadursmes vietai fiksēts 280 m.

No apelācijas instances tiesas sēdes protokola redzams, ka tiesa ir pārbaudījusi papildus autotehniskās ekspertīzes atzinumu, pirmās instances tiesas sēdes protokolu. Pirmās instances tiesas sēdes protokolā ir fiksētas eksperta A.Ā. liecības, liecinieka V.B. liecības par to, ka pēc pirmās sadursmes autobusa ātrums palielinājies. Šos pierādījumus apelācijas instances tiesa nav vērtējusi.

Līdz ar to kasācijas instances tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 128.panta otro daļu, 512.panta otro daļu, kas ir būtiski Kriminālprocesa likuma pārkāpumi Kriminālprocesa likuma 575.panta trešās daļas izpratnē šajā lietā un ir pamats apelācijas instances tiesas sprieduma atcelšanai un lietas nosūtīšanai jaunai izskatīšanai.

Vadoties pēc Kriminālprocesa likuma 585. un 587.panta, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments

n o l ē m a

atcelt Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2010.gada 22.decembra spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.